

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

УДК 316.485.26

ПРИМУШЕННЯ ДО ІДЕНТИЧНОСТІ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ
(ВИПАДОК ДОНБАСУ)

Катаєв Станіслав Львович – доктор соціологічних наук, професор, завідувач кафедри соціології та соціальної роботи, Класичний приватний університет, м. Запоріжжя, вул Жуковського, 70 а, Запоріжжя, 69002, Україна, kataev@i.ua, ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-3140-6540>

Kataiev Stanislav – Doctor of Sociological Sciences, Full Professor, Head of the Department of Sociology and Social Work, Classical Private University (Zaporizhzhya), 70 a, Zhukovsky Street, Zaporizhzhya, 69002, Ukraine, kataev@i.ua, ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-3140-6540>

У статті розглядаються проблеми ідентичності населення в зоні конфлікту на Донбасі. Стверджується, що прагнення вплинути на ідентичність жителів Донбасу є частиною гібридної війни. Влада ДНР і ЛНР примушує громадян, що проживають на їхній території, відмовитися від ідентичності громадянина України та здобути ідентичність своїх квазіреспублік. Для успіху українських військ важливо, щоб населення території, де відбуваються бойові дії, ідентифікувало себе з Україною, вважало себе громадянами країни. У цьому полягає головне завдання політики ідентичності. Підкреслюється, що, з огляду на дефіцит української ідентичності у населення в районі бойових дій, необхідно сприяти формуванню/зміцненню такої ідентичності. Зазначається, що для успіху політики ідентичності важливе значення має менеджмент ідентичності, управління набуттям ідентичності. Формулюється висновок про те, що успіх боротьби за ідентичність громадянина України сприятиме вирішенню збройного конфлікту на сході нашої країни.

Ключові слова: ідентичність, війна на Донбасі, гібридна війна, політика ідентичності, примус до ідентичності, громадянська ідентичність.

The article discusses the problem of the identity of the population in the conflict zone in the Donbas. It is possible to speak about the existing civic identity if the person realizes his or her belonging to the state, whose citizen he or she is by status, all the attributes of statehood acquire valuable significance, and the "territory of life" shared with other fellow citizens is perceived as the Motherland. The authorities of the DPR and the LPR force citizens on their territory to abandon the identity of a citizen of Ukraine and to acquire the identity of their quasi-republics. For the success of the Ukrainian troops, it is important that the population of the territory where hostilities take place, identify themselves with Ukraine, consider themselves Ukrainians. This is the main task of identity politics. It is emphasized that in the conditions of a shortage of Ukrainian identity among the population in the area of hostilities, it is necessary to help stimulate the formation (strengthening) of such an identity. In identity politics identity management is important. In the conflict zone in the Donbas, civilian identities of the parties in hostile relations compete. It is argued that the desire to influence the identity of the residents of Donbass in order to form a certain identity among them is part of a hybrid war. If the residents in the combat zone have a shortage of Ukrainian identity, then it is necessary to promote the strengthening or formation of such an identity. Identity enforcement techniques can be propaganda, informational, economic, as well as violent, with the use of weapons. One of the methods of struggle for identity is the work of civil society structures, including volunteers. One of the means of implementation of identity politics is an appeal to historical memory. In the management of identity, discursive practices, events of a cultural, scientific, and sporting nature are important. Of great importance for determining identity is the line of demarcation, when the checkpoint divides the territory into "its" and "other". The location of a person on the one or the other side of the roadblock improves the personality and relevant life practices. The conclusion is formulated that the success of the struggle for the identity of a Ukrainian citizen among the residents of Donbass will help resolve the armed conflict in the east of our country.

Keywords: identity, the war on the Donbass, hybrid War, identity policy, forced to identity, civil identity.

Війна на сході України спонукає фахівців, у тому числі соціологів, шукати причини цієї війни. Існує безліч концепцій, на основі яких аналізуються причини війни. Ми поділяємо точку зору, згідно з якою причини війни розглядаються в рамках цивілізаційної парадигми у версії С. Хантінгтона, який

стверджує, що Україна є полем зіткнення цивілізацій, знаходиться в зоні міжцивілізаційного розлому між східною та західною цивілізаціями [1].

Читаючи С. Хантінгтона, ми виявляємо, що ще 30 років тому фахівці з цивілізаційного аналізу, виходячи з міркувань неминучості зіткнення різних цивілізацій, робили прогноз про можливу війну України і Росії та виникнення гострого конфлікту між західним і східним регіонами України. Цивілізаційний підхід актуалізує проблематику культурних, ментальних відмінностей населення різних цивілізаційних локацій. Важливим компонентом ментальності є громадянська ідентичність.

Якщо виходити з концепції С. Хантінгтона, варто шукати адекватні підходи для відповіді на зазначений ним цивілізаційний виклик, розробляти технології відносин між ворогуючими сторонами, щоб навчитися жити, а не гинути в умовах гострого конфлікту. У цьому контексті підкреслимо, що мова йде не про зняття конфлікту, а про вироблення уміння існувати при наявності конфлікту. Однією з таких технологій є управління ідентичністю, менеджмент ідентичності як елемент так званої політики ідентичності.

Загальновідомим є положення про гібридний характер війни на Донбасі. Одним з компонентів цієї гібридності є вплив на ідентичність мешканців Донбасу. В цьому регіоні конкурують за громадянську ідентичність людей сторони, що знаходяться в стані ворожого протистояння.

Мета статті – визначити особливості політики ідентичності в зоні конфлікту на Донбасі.

Теоретичною базою нашої статті є, як підкреслювалось вище, цивілізаційний підхід, зокрема теорія С. Хантінгтона, в якій фокусується увага «на «лінії розлому», яка проходить по Україні, ділячи її на православну східну і уніатську західну частини» [1, с. 39]. Західна частина України, на думку науковця, відноситься до уніатської частини західної цивілізації, її провінцією і, відповідно, характеризується відсталістю, консерватизмом, традиціоналізмом, але все ж в рамках західної цивілізації. Східна частина України відноситься до східно-православної цивілізації, будучи також її провінцією.

Окрім того, теоретичним підґрунтям цієї публікації є соціологічні студії з проблематики ідентичності, в тому числі політики ідентичності, таких українських дослідників, як В. Арбеніна, А. Ручка, Л. Сокурянська, Ю. Романенко, Н. Черниш, Є. Злобіна, О. Філіппова та ін (див., напр.: [2]).

У своєму дослідженні ми також спираємось на соціологічні інтерпретації війни на Донбасі, представлені такими вітчизняними соціологами, як І. Кононов [3], С. Хобта [4], І. Рущенко [5] та ін.

Реалізуючи мету даної роботи, перш за все визначимося з основними поняттями нашого дослідження. Почнемо з поняття «ідентичність», яке останнім часом стало одним з центральних у соціологічному дискурсі. Не занурюючись в історію концептуалізації та вивчення ідентичності, підкреслимо, що у своїй роботі ми виходимо з її трактування «як результату усвідомленого ототожнення людини з тими чи іншими значущими для неї соціальними групами (спільнотами), інтеріоризації їхніх цінностей та норм, що виявляється в засвоєнні та виконанні нею певних соціальних ролей» [2, с. 15].

У своєму розумінні громадянської ідентичності ми спираємось на її визначення, сформульоване В. Арбеніною, яка вважає, що про сформовану громадянську ідентичність можна говорити у тому разі, «коли особистістю не тільки усвідомлюється її приналежність до держави, громадянином якої вона є за своїм статусом, та приналежність до спільноти співгромадян, пов'язаних між собою перш за все економічними та політичними зв'язками (у цьому разі, мабуть, правомірно говорити про «ідентичність підданства»), але й набувають ціннісної значущості всі атрибути державності, її символіка (Конституція, прапор, гімн, визначні історичні дати, видатні особи, що шануються як «національні герої», тощо), а спільна з іншими співгромадянами «територія життя» сприймається як Батьківщина» [2, с. 44].

Виходячи з конструктивістського підходу до аналізу ідентичності, в тому числі громадянської, ми поділяємо позицію тих дослідників, які акцентують на ролі політики ідентичності у її конструюванні. При цьому ми виходимо з визначення концепту «політика ідентичності», запропонованого О. Філіпповою: «Політика ідентичності – це сукупність ідей і дій, які транслюють певний зміст і смисл ідентичностей, що пропонується різними соціальними агентами (соціальними акторами та інститутами), які прагнуть до того, щоб дані ідентичності були визнані як легітимні. Це, у свою чергу, припускає, що соціальні агенти здійснюють різну за своєю формою і стратегіями діяльність у боротьбі за право контролювати смисли ідентичності, за право на «ім'я» у структурі легітимних номінацій і набуття стабільного статусу в структурі соціальних відносин, а, отже, – у структурі легітимних ресурсів» [2, с. 28].

Однією із форм боротьби за ідентичність є примус до ідентичності, який перш за все розуміється як політичний примус, «у межах якого неможливе формування множинності політик ідентичності, а здійснюється одна політика ідентичності як цілеспрямована діяльність держави та її інститутів, які прагнуть сформуванню легітимуючої ідентичності, зміст і значення якої тісно пов'язані з ідеями, по-перше, про легітимність самої влади, а по-друге, – про легітимність існуючого структурування (соціального, етнічного, економічного, політичного та будь-якого іншого) суспільства» [2, с. 30].

Як же відбувається примус (чи примушення) до ідентичності в умовах сучасного українського суспільства, яке фактично знаходиться у стані війни?

Перш за все підкреслимо, що війна може виступати причиною як зміцнення, так і втрати громадянської ідентичності. Для успіху українських військ у бойових діях на сході країни важливо, щоб населення території, де відбуваються ці дії, ідентифікувало себе з Україною, вважало себе її громадянином. Дефіцит української (у сенсі громадянської) ідентичності у населення в районі бойових дій необхідно долати за допомогою політики ідентичності як її своєрідного менеджменту. Можливі кілька стратегій такого менеджменту: спонукання, насильства, невтручання тощо.

Для розробки ефективної політики ідентичності слід мати уявлення про характер ідентифікаційних процесів у суспільстві. Як вважає український соціолог Ю. Романенко, для України характерні девіації ідентичності. «Для будь-якої держави девіації ідентичності ... можуть завершуватися колонізацією, окупацією, формуванням внутрішніх акторів, орієнтованих на колабораціонізм внаслідок децентрованої ідентичності ... Ідентичність України протягом всієї історії її існування була і залишається дифузійною і дифундуючою, тобто має розмиті межі» [6, с. 120]. Невизначеною ідентичністю «керувати» легше, ніж усталеною.

Для сучасної людини характерна множинна ідентичність, плюралізм ідентитетів і ідентифікацій. Сьогодні у просторі ідентичностей громадян України акцентується етнічна ідентичність. У ситуації збройного конфлікту, елементом якого є політична, громадянська складова, на наш погляд, коректніше говорити про етно-громадянську ідентичність, яка об'єднує ознаки етнічності і громадянського статусу. Під час війни актуалізується етнічна самоідентифікація та відчуття приналежності до певного громадянства, тобто ідентичність, прив'язана до держави чи іншого політичного або геополітичного утворення. В даному випадку мова йде про квазідержавні утворення, які мають політичне і територіальне вимірювання, – ДНР і ЛНР.

Луганський соціолог І. Кононов стверджує, що «Донбас – регіон з традиційно міцною регіональною ідентичністю, який вирізняється індивідуальністю до етнічності і підтримкою проекту нації-співгромадянства» [7, с. 155]. Проте важлива не тільки територіальна прив'язка ідентичності, а й етнополітична, тобто ототожнення себе не лише з певною територією, а й з державою, політичною нацією.

Війна на сході України є своєрідним засобом примушення до ідентичності. З боку самопроголошених республік Донбасу насильницьким шляхом здійснюється примушення населення до ідентичності з ДНР або ЛНР. Частина населення невідконтрольних Україні територій пручається насильницькій ідентифікації і прагне ідентифікувати себе з Україною. Саме ця частка населення очікує визволення від російської окупації.

Методи примушення до ідентичності можуть бути пропагандистськими, інформаційними, економічними, а також безпосередньо насильницьким, із застосуванням зброї. Є засоби прихованого спонукання до тієї чи іншої ідентичності, наприклад пенсія. Якщо мешканцю ДНР виплачує пенсію Україна, то українська влада очікує від цього мешканця «української» ідентичності.

З боку України також застосовуються заходи примушення до української (громадянської) ідентичності тих прошарків населення, що приймають іншу ідентичність. Частина населення, що вже ідентифікує себе з ДНР та ЛНР, розглядає війну як засіб захисту від насильницької ідентифікації. Війна на Донбасі більшою мірою є не війною за територію, а війною за право вільно ідентифікувати себе з тим об'єктом ідентифікації, що розглядається як бажаний, а не такий, що нав'язується.

Цивільні мешканці Донбасу сприймаються як носії української ідентичності. Принаймні, ставлення до них з боку військових та політиків є лояльним, вони не сприймаються як вороги чи особи з «ворожою» ідентичністю. Цивільні мешканці територій, що не підконтрольні Україні, в політиці ідентичності офіційно ідентифікуються українською стороною як громадяни України. Одночасно влада ЛДНР ідентифікує це населення як громадян цих республік. Вочевидь, що за ідентичність цивільного населення ведеться активна боротьба між Україною та ЛДНР.

Бойовики ЛДНР розглядаються як особи з ідентичністю ворожої сторони, і до них застосовуються методи воєнного часу, тобто існує дозвіл безкарного знищення.

Одним з методів війни за ідентичність є діяльність структур громадянського суспільства. Волонтери чи інші цивільні особи, що беруть участь у допомозі фронту, вочевидь ідентифікують себе з тією стороною, якій вони допомагають. Люди допомагають «своїм», тим, з ким вони мають спільний об'єкт ідентифікації. Отже, залучення населення до волонтерської діяльності, що спрямована на допомогу фронту, є непрямим засобом боротьби за ідентичність.

Сторони конфлікту застосовують практично однакові методи примушення до ідентичності. Ефективність цих методів, які прямо або опосередковано мають насильницький характер, визначає результат війни за ідентичність. Проте примусова ідентичність є нестійкою, схильною до швидкої зміни під впливом несприятливих економічних та політичних чинників. Тим не менш, саме підсумки війни за ідентичність багато в чому визначатимуть остаточне вирішення збройного конфлікту на сході України.

Щоб нав'язати «потрібну» ідентичність, в ДНР організують безліч заходів культурного, наукового, спортивного характеру. Наприклад, конференції ДНР, конкурси музичних виконавців ДНР,

кубок ДНР з бадмінтону тощо. Беручи участь у такого роду заходах, жителі непідконтрольних територій актуалізують свою ідентичність з ДНР.

Для формування ідентичності величезне значення мають дискурсивні практики [8, с. 103]. Так, «дискурс патріотизму» передбачає пропагування патріотичних, зокрема проукраїнських, цінностей, що виявляється у відображенні образів національних героїв, історичних фактів та подій, персонажів української літератури тощо. Цей дискурс спрямований на підтримку громадянської ідентичності та національної гордості [8, с. 106].

Велике значення для успіху політики ідентичності має сьогодні такий об'єктивний фактор, як лінія розмежування, яка ділить територію на «свою» та «чужу». Перебування людини по ту чи іншу сторону блокпосту актуалізує відповідну ідентичність і пов'язані з нею життєві практики. Український соціолог С. Хобта зазначає: «Лінія розмежування розрізає життєвий простір багатьох мешканців області, розділивши простори їхнього існування на простір, з яким індивід пов'язує свої перспективи (перспективний простір, Батьківщина), в якому він реалізується і забезпечує своє існування (інституційний простір), та простір, в якому він живе (повсякденний простір)» [4, с. 157].

На думку Ю. Романенко, «прийнятність легітимного насильства визначається ефективністю ідентифікації / деідентифікацій, ототожнення об'єкту насильства з тією чи іншою спільнотою або розототожнення з нею» [6, с. 126]. В ситуації на Донбасі легітимність насильства зумовлюється розототожненням ополченців ДНР і ЛНР з українською ідентичністю.

Одним із засобів реалізації політики ідентичності є апеляція до історичної пам'яті. Спільність уявлень про ті чи інші історичні події, тих чи інших національних героїв може бути ідентитетом громадянської ідентичності. Наприклад, ставлення до радянського минулого, учасників Другої світової війни тощо. Порушення спільної ідентичності виникає через несхожість деяких фрагментів самокатегоризації. Наприклад, прихильники С. Бандери не відчують спільної ідентичності з тими, хто вважає його злодієм. Навіть за умов, якщо ці люди ідентифікують себе як громадян України.

Примушення до ідентичності здійснюється самою соціальною системою, культурою, коли індивід завдяки обставинам соціалізації примушується до тієї чи іншої ідентичності, в якій зацікавлена держава. Варіантів, свободи вибору практично немає.

Дуже часто в українських медіа колишніх державних діячів України, які перейшли на бік Росії (як в Криму) або ДНР і ЛНР (на Донбасі), називають зрадниками. Як зазначає Ю. Романенко, «зраді когось зовнішніми суб'єктами передують акт зречення від власної ідентичності» [6, с. 201]. Люди, що перейшли на бік ворога, спочатку відріклися від своєї української ідентичності, якою слабкою вона б не була. Але застосувати це твердження до всіх жителів окупованих територій буде неправомірним. Зречення від своєї колишньої ідентичності частина мешканців окупованих територій здійснили вимушено, під тиском ситуації, в результаті примусу до іншої ідентичності або під впливом маніпуляцій влади ЛДНР у політиці ідентичності.

Можна погодитися з Ю. Романенко, який відзначає, що з ідентифікацією пов'язаний світогляд [6]. Може бути так, що метою примусу до ідентичності є саме примус до певного світогляду. У випадку з ЛДНР влада за допомогою ЗМІ та пропаганди фактично примушує населення до проросійського визначення ситуації на Донбасі та своєї інтерпретації української політики.

Бінарні опозиції ставлення людини до оточуючих («вони – ми») задаються ідентичністю. З огляду на це, примусити до ідентичності – це, в тому числі, змусити якийсь суб'єкт вважати ворогом. Якщо у людини актуалізована українська громадянська ідентичність, то з великою ймовірністю вона буде негативно ставитися до ворогів України.

Одним із завдань політики ідентичності є спонукання людини не тільки до визнання своєї тотожності з об'єктом ідентифікації, а й примушення до ворожого ставлення до іншого, кого вважає ворогом ініціатор примусу до ідентичності.

Але ця ситуація не є однозначною. Не всі, хто має міцну українську громадянську ідентичність, вважають росіян ворогами. Не можна українців, які не ставляться вороже до росіян, звинувачувати в зраді. Отже, прийняття ідентичності не завжди супроводжується прийняттям бінарних опозицій, як це хотілось би суб'єкту примусу до ідентичності. Так, одні релігії припускають у своїх adeptів ненависть до представників інших релігій (наприклад агресивний іслам, джихадісти), а інші – не наполягають на такій опозиції. Бінарність є, але вона не завжди є імперативом. Хоча в ідеальній моделі це так.

Прикладом насильницького примусу до ідентичності є релігійний диктат. Так, в Афганістані таліби насильницьки насаджують на більшій частині країни закони шаріату та догм ісламу. Але схожі процеси відбувалися при хрещенні Русі, поширення Унії в Україні та в багатьох інших ситуаціях. Людей примушували прийняти іншу віру або варіант віровчення, а потім ця релігійна ідентичність закріпилася і набула статус традиції. Отже, в історії часто було так, що перед тим, як стати традицією, ідентичність насаджувалася насильно.

Сьогодні на Донбасі між ворогуючими сторонами існує конкуренція за вибір ідентичності жителями цього регіону. Вибір залежить від соціальних програм, ідеологій, соціальної пам'яті та інших чинників. Примус до ідентичності може здійснюватися і через формування громадської думки. Тут використовуються методи інформаційної війни і способи ментального зараження.

У політиці ідентичності важливе значення має довіра до джерела інформації. Між довірою та ідентичністю існує взаємозв'язок. Довіра зміцнює ідентичність, а ідентичність спонукає довіряти своїм.

Ю. Романенко зазначає, що ототожнення з будь-ким або будь-чим мотивоване бажанням стати сильніше або отримати переваги того, з ким ототожнюються [6, с. 111]. Примус до ідентичності в м'якій формі (як спонукання) може бути мотивоване цією ідеєю. Але тоді необхідно переконати в перевазі об'єкта ідентифікації в разі конкуренції.

Слід врахувати і безумовність ідентичності, коли більш глибокі ментальні причини спонукають не міняти ідентичність, навіть якщо об'єкт некомфортний. Кажуть: погана країна, але своя. Тут в ієрархії цінностей культурні мотиви сильніше, ніж економічні, матеріальні.

Багато українців захоплюються успішними країнами, але не збираються міняти свою ідентичність. Однак так роблять не всі. Молоді люди часто не миряться з українськими реаліями і тяжіють до зміни ідентичності. Звідси еміграція молоді в більш розвинуті країни.

На політику ідентичності впливає характер війни – громадянська вона чи визвольна. Львівського блогера, який вважає, що в Україні йде громадянська війна, учасники АТО та інші активісти здали в поліцію як зрадника (!?). За логікою вказаного блогера, виникає питання: «Жителі Донбасу для активістів – це громадяни України чи ні?» Якщо українці, заради звільнення яких йде війна, то це війна громадянська між громадянами України з різною ідеологією: проросійською і прозахідною, проросійською і проукраїнською. За логікою блогера, це війна між одними громадянами України, які хочуть дистанціюватися від інших громадян України, чію ідеологію і світогляд вони не поділяють. Якщо це не українці, то війна йде за територію, а не ідентичність. Або українці тільки мирні жителі, а учасники бойових дій – не українці? Отже, якщо українець пішов за призовом в армію ДНР, то він вже перестав бути українцем. Тут криза позначень ідентифікування людей. На думку блогера, війна громадянська для тих, хто вважає Донбас частиною України. Для тих, хто вважає, що ДНР інше геополітичне утворення, війна не громадянська, а війна за територію, що населена людьми з неукраїнською ідентичністю.

Йде війна за те, щоб примусити населення невідконтрольних територій знову вважати себе громадянами України. Протиборча сторона веде боротьбу за те, щоб колишні громадяни України здобули іншу ідентичність, не українську. Насильницьким шляхом влада ДНР і ЛНР примушує громадян на своїй території відмовитися від української ідентичності та прийняти ідентичність своїх квазіреспублік.

Твердження, що вся армія ДНР складається з російських найманців, дозволяє вийти з логічного глухого куту визначення ідентичності сторони, що протидіє Україні. Тут відновлюється бінарна опозиція ідентичності: «свій» - «чужий». Але вказане твердження нічим не доведено, воно має пропагандистський характер. Це дало підставу вищезазначеному львівському блогеру вважати, що війна на Донбасі є громадянською.

Аналізуючи ментальні особливості представників конфліктуючих сторін на Донбасі, ми послуговувались положеннями екзистенціональної соціології. Як зазначає український дослідник А. Мельников, для кризового стану суспільства характерні такі негативні ефекти, як егоїзм, подвійна мораль, втрата автентичності, відчуження і відчай [9]. Саме такі якості властиві суспільній свідомості протиборчих сторін на Донбасі.

Таким чином, в політиці ідентичності важливе значення має менеджмент ідентичності, управління набуттям ідентичності. Хоча набуття ідентичності – це індивідуальний процес, він не є стихійним та некерованим. Якщо існує дефіцит української ідентичності у населення в районі бойових дій, то необхідно сприяти зміцненню або стимулюванню такої ідентичності. В цьому і полягає завдання менеджменту ідентичності, який може бути реалізований завдяки адміністративним, мотивуючим, насильницьким тощо методам.

Насильницьким шляхом влади ДНР і ЛНР примушують громадян на своїй території відмовитися від української ідентичності та здобути ідентичність своїх квазіреспублік. Для успіху українських військ важливо, щоб населення території, де відбуваються бойові дії, ідентифікувало себе з Україною, вважало себе українцями, в чому і полягає головне завдання політики ідентичності. Здійснений нами аналіз дозволив дійти висновку, що остаточне вирішення збройного конфлікту на сході України багато в чому залежить від підсумків війни за ідентичність мешканців цього регіону.

Література:

1. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / пер. с англ. Т. Велимеева. М.: АСТ: АСТ Москва, 2007. 571 с.
2. Українське студентство у пошуках ідентичності: монографія / за ред. В. Л. Арбеніної, Л. Г. Сокурянської. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 520 с.

3. Кононов И. Ф. Мировая гибридная война или буржуазный бланкизм? Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». Випуск 39. Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017. С 146-153
4. Хобта С. В. Лінія розмежування на Донбасі: кордон між «своїми» чи з «чужими»? Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». Випуск 39. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. С. 154-160.
5. Рущенко І. П. Конфлікти в зоні АТО: зміст і методика виміру. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». Вип. 37. Харків, 2016. С. 108-114.
6. Этническая идентичность: социосистемологическое измерение геополитики: монография / Зоська Я. В. и др.; ред. коорд. Романенко Ю. В. К.: Меркьюри Подолье. 2016. 383.
7. Кононов И. Ф. Донбасс и Галичина в зеркалах региональных сознаний (по материалам фокусированных групповых интервью). Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Зб. наук. пр. Вип. 15. Харків: Харківський нац. у-т ім. В. Н. Каразіна, 2009. С.435-455.
8. Герус О. І. Застосування дискурс-аналітичного підходу у дослідженні комерційної реклами. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». Випуск 39. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2017. С. 101-110.
9. Мельников А. С. Понятие общества в экзистенциальной социологии Майкла Вейнштейна. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». Випуск 39. Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна. 2017. С. 36-41.

Принуждение к идентичности как технология гибридной войны (ситуация Донбасса)

В статье рассматриваются проблемы идентичности населения в зоне конфликта на Донбассе. Утверждается, что стремление повлиять на идентичность жителей Донбасса является частью гибридной войны. Власти ДНР и ЛНР принуждают граждан, проживающих на их территории, отказаться от идентичности гражданина Украины и обрести идентичность своих квазиреспублик. Для успеха украинских войск важно, чтобы население территории, где происходят боевые действия, идентифицировало себя с Украиной, считало себя гражданами Украины. В этом состоит главная задача политики идентичности. Подчеркивается, что в условиях дефицита украинской идентичности у населения в районе боевых действий необходимо способствовать формированию/укреплению такой идентичности. Акцентируется внимание на том, что для успеха политики идентичности важное значение имеет менеджмент идентичности, управление обретением идентичности. Формулируется вывод о том, что успех борьбы за идентичность гражданина Украины будет способствовать разрешению вооруженного конфликта на востоке нашей страны.

Ключевые слова: идентичность, война на Донбассе, гибридная война, политика идентичности, принуждение к идентичности, гражданская идентичность.

Отримано 1.11.2018